

הדירה של סבתא צפורה

מפי חגי: 13.3.2024

חגי: אחרי שסבתא צפורה נפטרה (1965) נשאר שוש דירות, לא אחת. שוש דירות. שלושתן ברחוב ארלזורוב 26, בבנין שבו סבתא גרה.

בצוואה שלה סבתא הורישה דירה אחת לרזיה וחגי, דירה נוספת היא רשמה לאריה וברוריה, והשלישית – לרות הילמן פרידמן-לבוב. את הכסף המזומן סבתא הורישה לעמנואל. וכך יצא שרזיה וחגי ירשו מסבתא דירה, זאת הדירה שמול הדירה שלה, באותו בנין. והדירה הזו, יחד עם הדירה של צפורה ושל פרידמן-לבוב, נשארו ריקות במשך שנה שלמה.

לאחר שנה, שוש נשים החליטו לממש את הדירה עבור בית השיטה: דיתה פרח, רבקה חוגים ובתיה שפי החליטו שהדירה ממוקמת במקום מרכזי בעיר חיפה וצריך לממש אותה. הן הביאו את הנושא לדיון במזכירות, ובמזכירות הוחלט שהדירה של סבתא צפורה וכן הדירה של משפחת ביקלס ברחוב עין גדי בכרמל יעברו לרשות הקיבוץ וישמשו דירות נופש לחברי בית השיטה.

אבל הדירה של סבתא עמדה ריקה במשך שנתיים. לאחר שנתיים רבקה חוגים ודיתה פרח, שתיהן היו בתפקיד רשמי בקיבוץ, סדרו להן נסיעה לדירה בחיפה. מי הסיע אותן? אני.

אנחנו נכנסים לדירה, רבקה ודיתה עושות סיור בדירה, ובסיום הסיור הן אומרות: את השידה אני לוקחת לעצמי; את הכסאות לוקחת אני; את הפסנתר נביא לבית השיטה; ואת השטיח נמסור לגוף זה-זזה, וכך הלאה, עד הפריט האחרון. כי הדירה היתה מלאה ברהיטים הנהדרים של סבתא, רהיטים כבדים מעץ אלון, שיובאו מאירופה.

בדירה של סבתא היו שני פסנתרים שהיו שווים מליונים. בנוכחותך? כן. לאן אפשר לפנות את הריהוט הכבד הזה? בשנת 1967 החברים עדיין גרו בצריפים או בדירות קטנטנות של חדר וחצי. רבקה ודיתה החליטו ביניהן מה לוקחים, מה לא לוקחים, ולאחר מכן מְפְנִים את הדירה ומעמידים אותה למכירה.

הדירה של חגי ורזיה וכן הדירה של רות הילמן הועברו לטיפולו של עורך הדין של הקיבוץ, עורך הדין יצחק הר-סיני. אבא אמר שאת החלק שלו בדירה המשותפת עם רות הילמן הוא רוצה למסור לבית השיטה. וכאשר רות שמעה

על כוונתו זו של אבא, היא שלחה לאבא מכתב חריף, רצוף עלבונות, שלא האמנתי שכך היא כותבת לאחיה.

היא הטיחה בו שהוא אדם כפוי טובה, תמים, שלא מבין בכסף, שבמקום לדאוג לה ולילדיה חשוב לו לדאוג לקיבוץ. זה היה אחרי שאיסייה הילמן, בעלה של רות, נפטר. הוא היה הבעלים של חברת פללום, החברה פשטה את הרגל והם עברו לבאר שבע.

רות שפכה על אבא את כעסה ואבא חזר בו מרצונו להעביר את חלקו בדירה לבית השיטה. הדירה הזו עברה לרות הילמן.

הדירה של חגי ורזיה עמדה כמה שנים ללא שימוש. בשלב כלשהו היצעתי שאני אשלם את הארנונה והדירה תהיה שלי. הצעתי לא התקבלה. הקיבוץ שילם את הארנונה עד 1973.

יום אחד יובל ארנון המזכיר קיבל מכתב מעורך הדין הר-סיני בזו הלשון: "אשר יגורתי – בא לכם! כמדי שנה אני מברר מה הסטטוס של הדירה, והנה גיליתי להפתעתי שהסטטוס של הדירה השתנה, הבעלות עליה עברה לחגי ורזיה בן גוריון".

מאותו רגע התחיל מחול שדים. מחול שדים נוראי. יובל ארנון קרא לי לשיחה: האם זה נכון שהעברת את הבעלות על הדירה על שמך, למרות שהיא שייכת לבית השיטה? אמרתי: כן. יש לי שתי מטרות, אחת – אני רוצה לבקר את הורי בלוס אנג'לס לאחר שהם כבר שנתיים בשליחות בארצות הברית. עם המשפחה. ומטרה שנייה – אני רוצה לדאוג לרזיה, שעזבה את נוח אור וצריך לשלם עשרת אלפים שקלים לכל שנת לימודים באוניברסיטת תל אביב. ואת זה אני רוצה להבטיח.

ויובל ארנון אמר: שמעתי אותך. אעביר את ההחלטה לבתיה שפי. לאחר כמה ימים בתיה שפי קראה לי לשיחה: קיבלתי מיובל ארנון את פרטי השיחה איתך, היא אומרת. לטובתך, היא אומרת, כדאי שתחזיר הכל, אחרת אדרוש שיוציאו אותך מהקיבוץ. במילים אלה ממש.

קבעו ועדה. חברי הועדה היו דרור טל, גדעון צביק, מנחם אורן ושורי מינרט. כל הצדיקים. זו היתה תת-ועדה של ועדת חברה. שורי מינרט היתה יושבת ראש הועדה. הם קראו לי לבירור. קראו לשולה לברור. עירבו את אבא, אמרו לו שעל מעשה כזה צריך להביא את זה לאסיפה ולדון בהורדת חגי למועמדות.

אבא התחלחל מזה שעושים לבן שלו משפט לינץ' ציבורי מדבר שעוד לא קרה. איך יתכן שמוכנים בכלל לדון בהורדה למועמדות של אדם שהוא מרכז ענף.

אנחנו היינו בהלם מוחלט ממחול השדים הזה. בסופו של דבר, בקיץ של שנת 1973 שולה ואני, רזיה ועמיחי, נסענו לבקר את ההורים בלוס אנג'לס. כשחזרנו, שילמנו עבור הלימודים שנה ב' של רזיה באוניברסיטת תל אביב.

לא עברו אלא כמה ימים ובתיה שפי קוראת לי להנהלת חשבונות. לפניה טבלה מסודרת מודפסת עם פרטי האשמה: שווי הדירה – כך-וכך, היא אומרת ומצביעה על הסכום בטבלה שלה. עלות הנסיעה שלכם לארצות הברית – כך-וכך, היא אומרת ומזיזה את האצבע למספר הרלוונטי בטבלה שלה. עלות הלימודים של רזיה באוניברסיטת תל אביב – כך-וכך, היא מורה באצבע על הסעיף הרשום בטבלה שלה. "ואני מבקשת שתרשום צ'ק לטובת בית השיטה בסכום שרשום כאן למטה", אמרה.

אני נפלתי מהכיסא. היא ברוב חוצפתה, שגרה עם יוסקה, שיוסקה לקח את כל הכסף של המשפחה וגדעון לקח אליו את כל הכסף של המשפחה ושמר את זה לעצמו, וגדעון שהיה בועדה שמונתה לחקור אותי, לוחש לי באוזן: "אל תתן להם שום דבר". גדעון, חבר הועדה.

בסיום השיחה בתיה אומרת: "אני מצפה שאתה תבוא ותחזיר את הכסף". כמה זה היה? יתכן: 14 אלף שקל, בשנת 1975, "אחרת לא תוכל להיות כאן חבר. אני אביא את זה לאסיפה".

שולה קיבלה חום ופריחה: "חגי, תוריד אותה ממני". שורי הזמינה אותה כל יומיים לשיחה, בשעה שהיא החברה הכי טובה של אמא שלה. שורי וזאב מינרט היו שכנים של בלה ומוטל אדר. "אני לא יכולה לעמוד יותר בלחצים הללו".

הלכתי לבתיה שפי ואמרתי: אני חושב שאת לא צודקת. הכסף לא שימש לפתרון בעיות אישיות. הוא שימש לדברים כלליים. הכסף נוהל בחשבון של סבתא צפורה בבנק לאומי. הכסף נלקח מהחשבון של צפורה בבנק לאומי, סכום של ארבעת אלפים שקלים. ובתיה מתקנת אותי: הסכום הוא ארבעת אלפים-נקודה-40 אגורות, היא אומרת. ואני מבקשת שתרשום צ'ק לטובת בית השיטה בסכום הזה. כך, בבוטות, בזחיחות דעת.

בסופו של דבר, בתיה ויובל ארנון סיכמו לסגור את העניין, לרדת מכל הדרישות שלהם ושאני אחזיר את הכסף [זה דבר והיפוכו. או שהחליטו לרדת מכל העניין

או שדרשו שתחזיר את הכסף? [החזרתי את כל הכסף, לא נשאר גרוש בחשבון, למרות שהיו לי עוד תוכניות מה לעשות עם הכסף – להשקיע בשיפור הארכיון; כל מיני דברים שרציתי להשקיע בהם כדי לשדרג אותם.

מדובר בחשבון שנפתח בעקבות מכירת הדירה של סבתא. לי עצמי לא היה חשבון בנק. בחשבון הזה [איזה?] היו אלפיים הלירות שסבתא נתנה לנו לחתונה בשנת 1964. סבתא עוד היתה חיה. היא נפטרה שנה לאחר מכן.

העניין נסגר, עברו שנים. נכנסתי לעבוד בחרושת מתכת, ועם מי אני אמור לעבוד צמוד? עם בתיה שפי. בתוך תוכי ראיתי בה מפלצת, בחורה קרה, חסרת לב, שנהנית מהכוח שיש לה, מהשליטה בחייהם של אנשים. אישה שנהנית לחתוך בבשר החי של אנשים בלי שום בעיה.

עבדתי איתה בחרושת מתכת במשך חמש שנים. הייתי אחראי על המחשוב ואת כל הדוחות העברתי אליה ואל חֶשֶׁב.

אחרי הפרשה הזו שולה ואני נשארנו חסרי כל. לא נשאר שום דבר. הדירה נמכרה. אני לא טיפלתי במכירה שלה. אז מי טיפל? אני לא יודע. לי לא היה שום עורך דין. מי באמת מכר את הדירה. הכסף מהדירה – זה הכסף שהיה לי [איך ידעת באיזה חשבון מונח הכסף ממכירת הדירה, איך היתה לך גישה לכסף שהתקבל ממכירת הדירה?]

אני לא זוכר מי טיפל בזה. אני בטח לא נסעתי ולא טיפלתי במכירה של דירת סבתא [?] בחיפה.

מישהו מהקיבוץ?

לא. מישהו מחיפה.

עורך הדין של הקיבוץ?

עורך הדין של הקיבוץ התגלה כדו-פרצופי ובוגדני. כל פעולה שעשיתי, דיווחתי לו. והוא היה ישר מעביר את זה לבתיה להנהלת חשבונות. הוא רצה להוכיח לויאליות לקיבוץ, למי שמשלם לו משכורת.

הכסף ממכירת הדירה [באיזה דירה בדיוק מדובר, של סבתא, שלנו?] נכנס לאותו חשבון של סבתא צפורה בבנק לאומי ברחוב פבזנר בחיפה.

איך היתה לך כניסה לחשבון הזה?

היתה לי. אני פתחתי את החשבון. זה אותו חשבון שבו הפקדתי את האלפיים לירות שסבתא נתנה לי לחתונה. לשם נכנס הכסף ממכירת הדירה, סכום של 34 אלף לירות, לא סכום גדול.

בסופו של דבר, הדבר הכי נורא היה כשגיליתי כעבור שנים כמה כסף יוסקה צביק, בן זוגה של בתיה, לקח לעצמו וכמה כסף גדעון צביק לקח לעצמו. איך גילית? ביררתי. משפחת צביק היתה משפחה עשירה. הם היו בהנהלה של בנק הפועלים. האח של יוסקה, לא אריה צביק. אח אחר.

בקיצור, הם עשו את כל הפוילעשטיקים ואותי הפשיטו ערום ועריה. בזה גמרתי את כל הסיפורים עם בתיה.

ולאן הלך הריהוט הנהדר של סבתא? פסנתר אחד הלך לרות הילמן. הפסנתר השני הובא לבית השיטה, ושנים רבות היה מוצב בחדר האוכל. את כל הריהוט הכבד רבקה חוגים מכרה. רבקה הרי נולדה בחיפה והמשפחה שלה גרה שם. היא מכרה.

משפחת שטיצברג ומשפחת ביקלס גרו שתיהן בכרמל בחיפה. הדירות שלקחו ממני וממשפחת ביקלס כביכול לא הפכו לדירות נופש לחברי הקיבוץ, הכסף ממכירתן נכנס למחזור הכספי של הקיבוץ ולא נודע כי בא אל קרבו. בטח מישהו גזר כמה אחוזים מהמכירה של שתי הדירות.

אני לא יודע אלא זאת: בעקבות ניכוס הדירה של משפחת ביקלס בכרמל, היה ריב קשה בין עזה ביקלס לבין הנהלת חשבונות. היא לא קיבלה מה שתבעה, ובעקבות זה היא הודיעה שהיא לא מוסרת לקיבוץ את המשכורת שלה כמורה. בתגובה, הודיעו לה שהיא לא תקבל פנסיה מהקיבוץ. ועד יומה האחרון עזה לא קיבלה פנסיה מבית השיטה [ובכל זאת טיפלו בה בבית הפז כמה שנים].

באמת? נורא מזעזע.

זה השיורת של מה שקרה. אז אני אומר: את הארון שידה רבקה חוגים מכרה; את כלי הכסף סבתא הורישה לאמא ברוריה והם עברו אליה; שנים רבות היו התכשיטים של סבתא שמורים בכספת ששילמנו עליה דמי אחזקה. רק לאחר כשלושים שנה, בשנת 1996, לקחתי את התכשיטים לצורף והוא אמר שאין להם שום ערך. הם לא מפנינים אלא מזכוכית.

כלי הכסף שאמא קיבלה היו שמורים אצלה בעלייה, עד שיום אחד היא קראה לי ולשולה וביקשה שנוריד את הכלים מהעלייה. הם היו שמורים בתוך שקיות בד. וחלק מהדברים לקחנו.

לגבי המיטות אני לא יודע. את שולחן האוכל הגדול עמיחי לקח. הוא הניח אותו במרפסת בחוץ, הוא לא השתמש בשולחן הזה, שבזמנו נחשב פאר היצירה, עד שהוא נרקב בגשם ובשרב וזרקו אותו.

נו, זה לא ההגדה לבית פורסייט? אני לא יודע. יצאנו מזה בשן ועין. איזה חצופים הם היו. ואיך הרגשנו קטנים. ה"מה יגידו" שלט בחיינו והכתיב את ההתנהלנו של כולנו. חוץ מאשר של העשירים, שישבו בוועדות וחרצו בהנאה גורלות של אחרים.

ואבא כל כך סבל מזה. ואמא כל כך סבלה מזה, שמציגים את הבן שלה כפושע. ומי שסבלה הכי הרבה זו שולה. שורי היתה עושה לה שיחות אינקוויזיציה.

וכששורי עצמה נכנסה לבית הפז בערוב ימיה היא אמרה: יש לי נקיפות מצפון. אני לא רוצה שבית השיטה תשלם על שהותי בבית הפז. יש לי מספיק כסף לשלם את דמי האחזקה שלי בסך עשרת אלפים שקל כל חודש. וכל שלוש השנים שהיתה בבית הפז היא שילמה על זה באופן פרטי. [זה בכלל לא בטוח. סמוך על אברם החתן שלה]

לכל הצדיקים הללו היתה תיבה עם זהב, והם עשו משפט שדה לכל האנשים ישרי הדרך.